

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Ρόϊδω Μητούλα

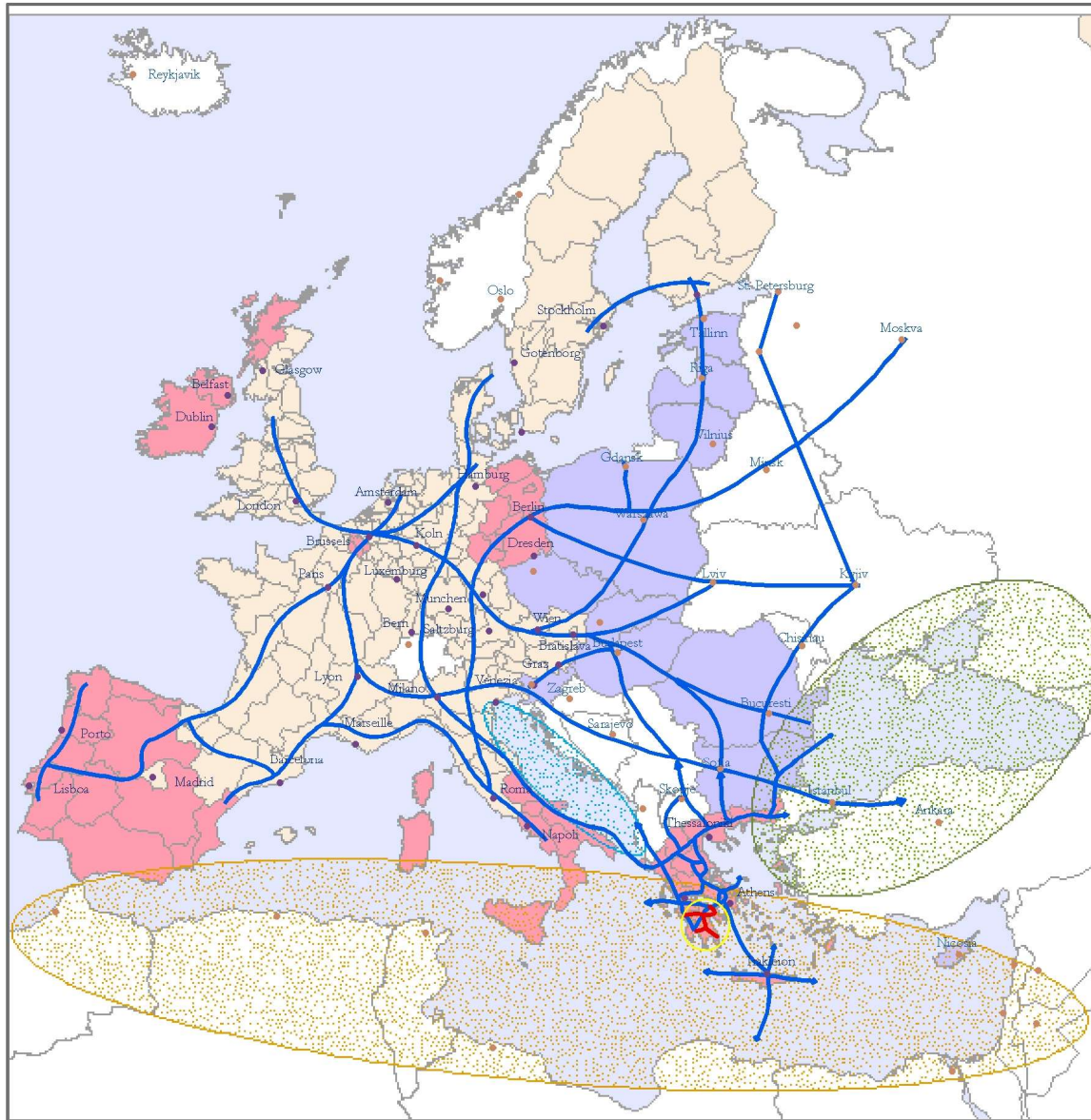
*Καθηγήτρια Τοπικής και Περιφερειακής
Ανάπτυξης - Αστικής Ανασυγκρότησης*

Email: mitoula@hua.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

- Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας
- Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας
- Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας
- Περιφερειακή Ενότητα Λακωνίας
- Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας

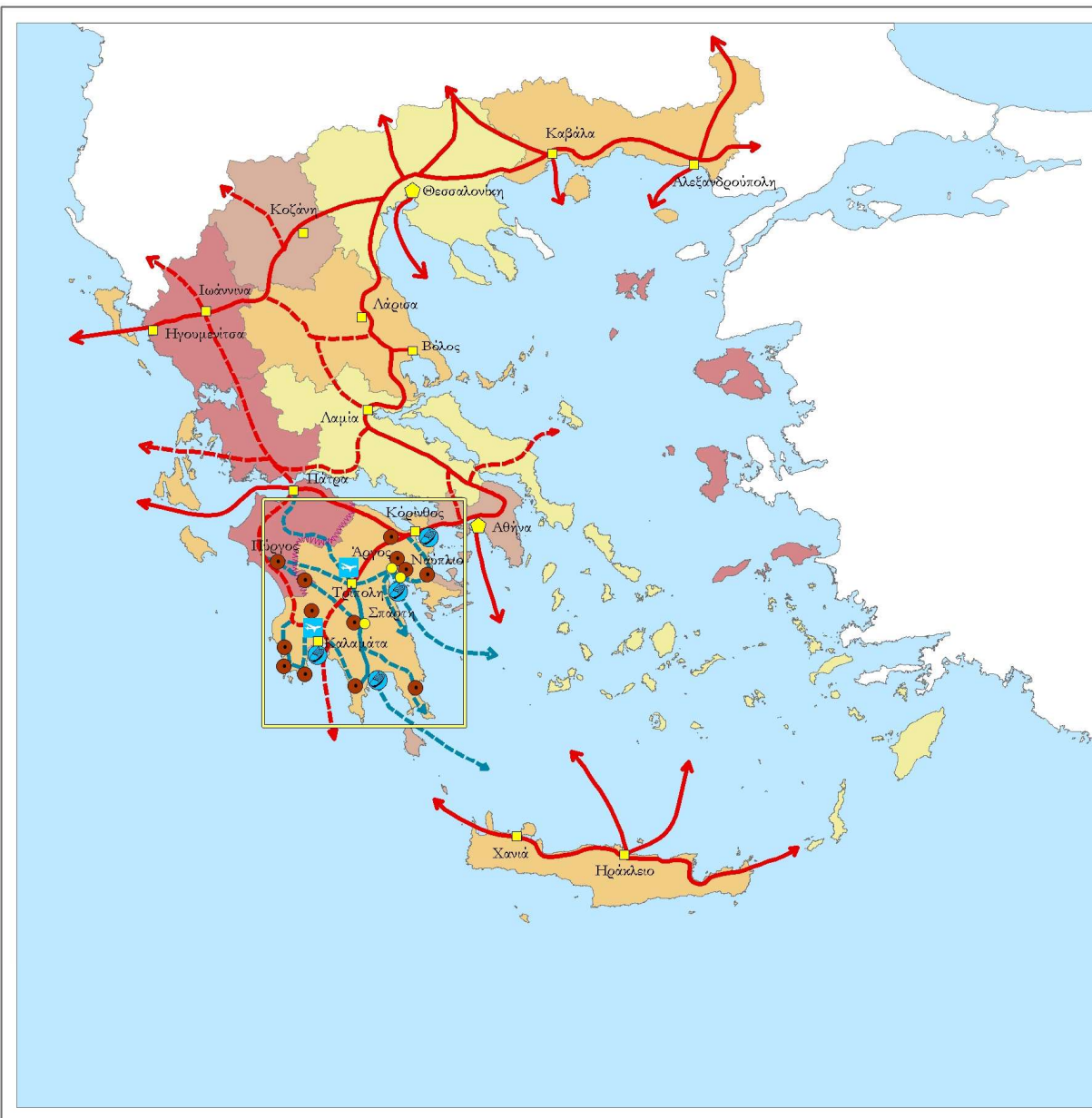

Χάρτης Α.1: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ευρύτερο Ευρωπαϊκό Χώρο

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Περιφέρεια Πελοποννήσου
  - Κύριοι Άξονες Ανάπτυξης των χωρών της Ε.Ε.
  - Άξονες ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου (υπάρχοντες, τάσεις και προοπτικές)
  - Περιφέρειες Στόχου 1 Ε.Ε.
  - Προς Ένταξη Χώρες
  - Λοιπές Περιφέρειες Ε.Ε.
- Πανευρωπαϊκές Περιοχές Θαλάσσιων Μεταφορών
- Αδριατική
  - Μαύρη Θάλασσα
  - Μεσόγειος

ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Πελοποννήσου

Χάρτης Α.2: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ελλαδικό Χώρο

Ποσοστό ανεργίας	ΑΕΠ κατά κεφαλή 1991	
	> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού
< μέσου εθνικού		
> μέσου εθνικού		

Άξονες Ανάπτυξης στον Ελληνικό Χώρο (υπάρχοντες, τάσεις και προοπτικές)

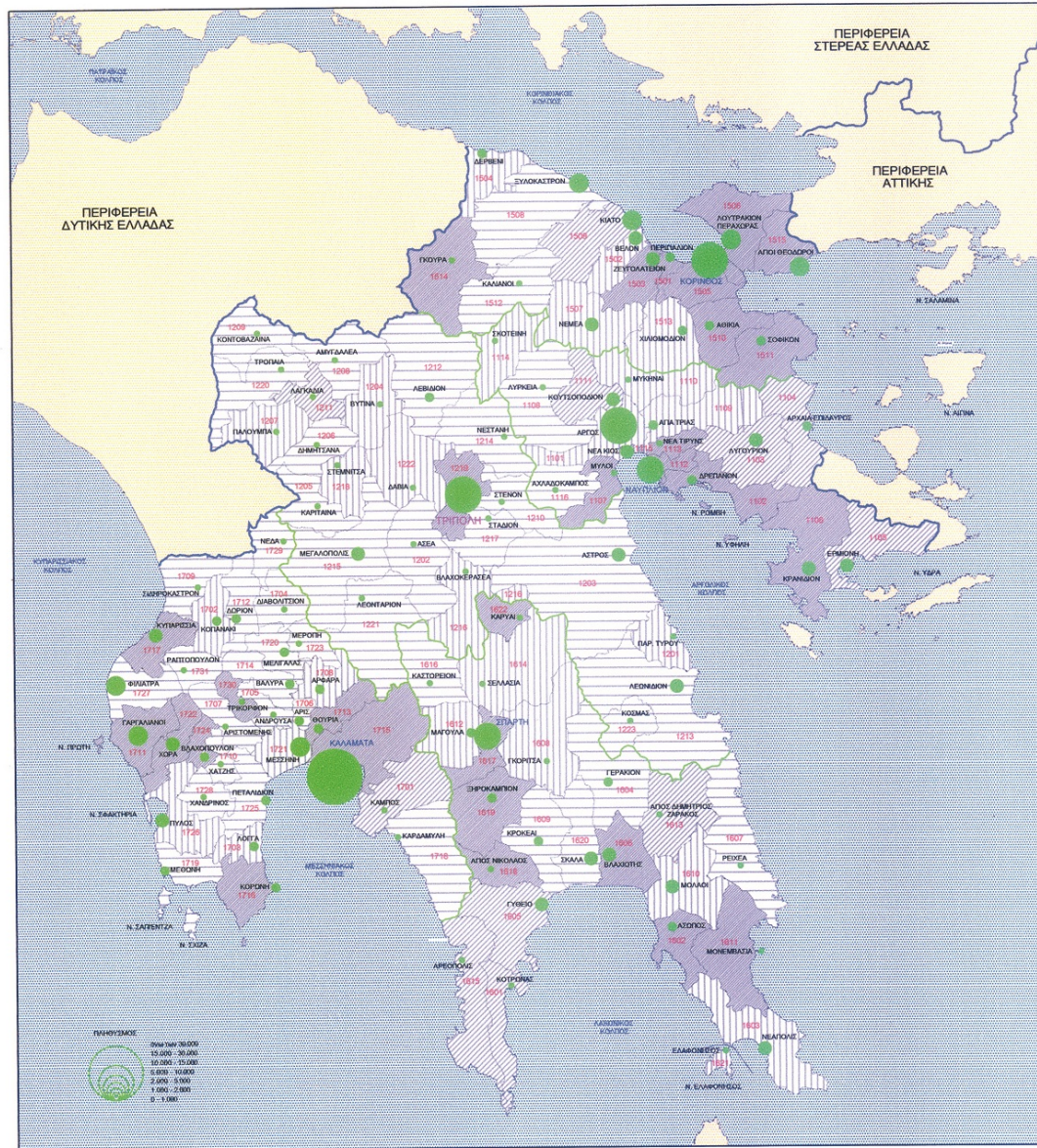
- Ολοκληρωμένοι Υπό διαμόρφωση
- Κύριοι ——— - - - - -
- Δευτερεύοντες (περιφέρειας) ——— - - - - -
- ◆ Πόλεις διεθνούς εμβέλειας
  - Πόλεις διαπεριφερειακής εμβέλειας
  - Περιφέρεια Πελοποννήσου
  - Νομαρχιακά κέντρα
  - ✈ Αεροδρόμια
  - ⊙ Λιμάνια
  - Μνημεία διαπεριφερειακής εμβέλειας
  - ~~~~~ Φραγμοί διαπεριφερειακής εμβέλειας

ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Πελοποννήσου

-
- Συνορεύει με τις περιφέρειες:
  - Αττικής, Στερεάς Ελλάδας,
  - Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων νήσων

  - Έκταση : 15.490 τετραγωνικά χιλιόμετρα
  - Αποτελεί το 11.7 % της έκτασης της χώρας
  - Πληθυσμός : 581.980 κάτοικοι
  - Κλίμα : μεσογειακό ή ξηρού θέρους υποτροπικό
  - Πρωτεύουσα : Τρίπολη
-

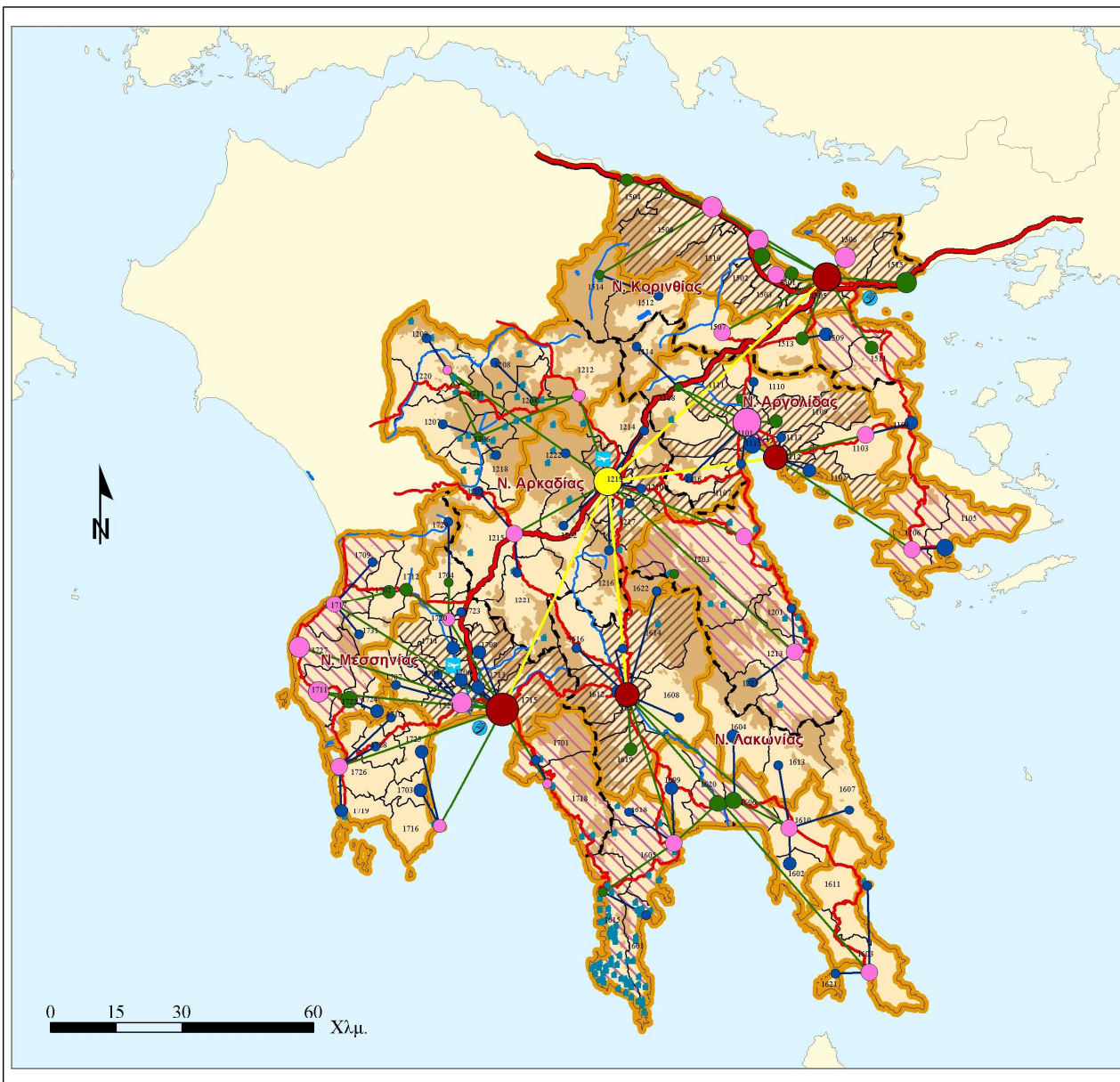

<p>Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Δ/ΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ</p> <p>ΧΑΡΤΗΣ Β.1. ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001 ΑΝΑ (ΝΕΟ) ΔΗΜΟ</p>	<p>ΥΠΟΜΝΗΜΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> Οριο Περιφέρειας Οριο Νομού Οριο Νέου Δήμου ● Εδρα της Περιφέρειας ● Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αύξηση μεγαλύτερη της εθνικής Αύξηση μεταξύ εθνικής και περιφερειακής Αύξηση μικρότερη της περιφερειακής Μείωση <p>Πηγή: ΕΣΥΕ 1991 - 2001.</p>
---	--

ΠΡΟΦΙΛ ΕΔΑΦΟΥΣ

- Ορεινό έδαφος : 50,1%
- Πεδινό : 19,9 %
- Ημιορεινό : 30%

- Το κύριο χαρακτηριστικό της μορφολογίας της είναι οι **μεγάλοι ορεινοί όγκοι**
- Τα κυριότερα **πετρώματα** της περιοχής είναι οι ασβεστόλιθοι, ο φλύσχης, μάργες, κροκαλοπαγείς σχηματισμοί, άμμος, άργιλος
- Ο μεγαλύτερος ποταμός της Πελοποννήσου είναι ο **Αλφειός** και δεύτερος ο **Ευρώτας**.

Χάρτης Π.2.
Οικιστικό Δίκτυο
 (Διάρθρωση-Ιεράρχιση-Πολιτική)
Χωρική Δομή

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Φυσικογεωγραφικά Στοιχεία

- Ζώνη άνω των 800μ.
- Κύριες Λίμνες
- Κύρια Ποτάμια

Διοικητικά & Γεωγραφικά Στοιχεία

- Όριο Νομού
- Όριο Ο.Τ.Α.

Μεταφορική Υποδομή

- Λιμάνι Εθνικής Σημασίας
- Αεροδρόμιο Εθνικής Σημασίας

Οδικό Δίκτυο

- Αυτοκινητόδρομος
- Κύριο Οδικό Δίκτυο

Οικιστικό Δίκτυο

Προτεινόμενη Ιεράρχιση

- 1ο Επίπεδο
- 4ο Ενισχυμένο Επίπεδο
- 2ο Επίπεδο
- 4ο Επίπεδο
- 3ο Επίπεδο

Τάξη Πληθυσμιακού Μεγέθους Δήμου

- Άνω των 30.000 κατ.
- 15.000 - 30.000 κατ.
- 10.000 - 15.000 κατ.
- 5.000 - 10.000 κατ.
- 2.000 - 5.000 κατ.
- 1.000 - 2.000 κατ.
- 0 - 1.000 κατ.

Εξαρτήσεις Μεταξύ Οικισμών

- 1ου & 2ου Επιπέδου
- 4ου Ενισχυμένου & 3ου Επιπέδου
- 4ου Επιπέδου
- Διπολικό Αναπτυξιακό Οικιστικό Κέντρο
- Παραδοσιακοί Οικισμοί

Χωρική Δομή - Γενικές Κατηγορίες Χώρου

- Αναπτυξιακές Ενότητες
- Ζώνη Ανάπτυξης Αστικών Λειτουργιών (Προτείνεται Ρυθμιστικό Σχέδιο)
- Ζώνη Σμάρων Δήμων με Ομοιογενή Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά (Προτείνεται Κατευθυντήριο Δομικό Σχέδιο)

ΥΠΕΧΩΔΕ
 Διεύθυνση Χωροταξίας
 Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Πελοποννήσου

ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

- **Αργολίδα:** 57,49% ορεινή, 23,76% ημιορεινή και 18,75% πεδινή, Αργολικός κάμπος, Αραχναίο όρος και μέρος από το Αρτεμίσιο
- **Αρκαδία:** 62,56% ορεινή, 28,62% ημιορεινή και 8,82% πεδινή. Όρη: Μαίναλο, Πάρνωνας, Αρτεμίσιο, Λύκαιο
- **Κορινθία:** 59,19% ορεινή, 22,49% ημιορεινή και 18,32% πεδινή, Κορινθιακός Κάμπος, Όρη: Κυλλήνη, Αροάνια

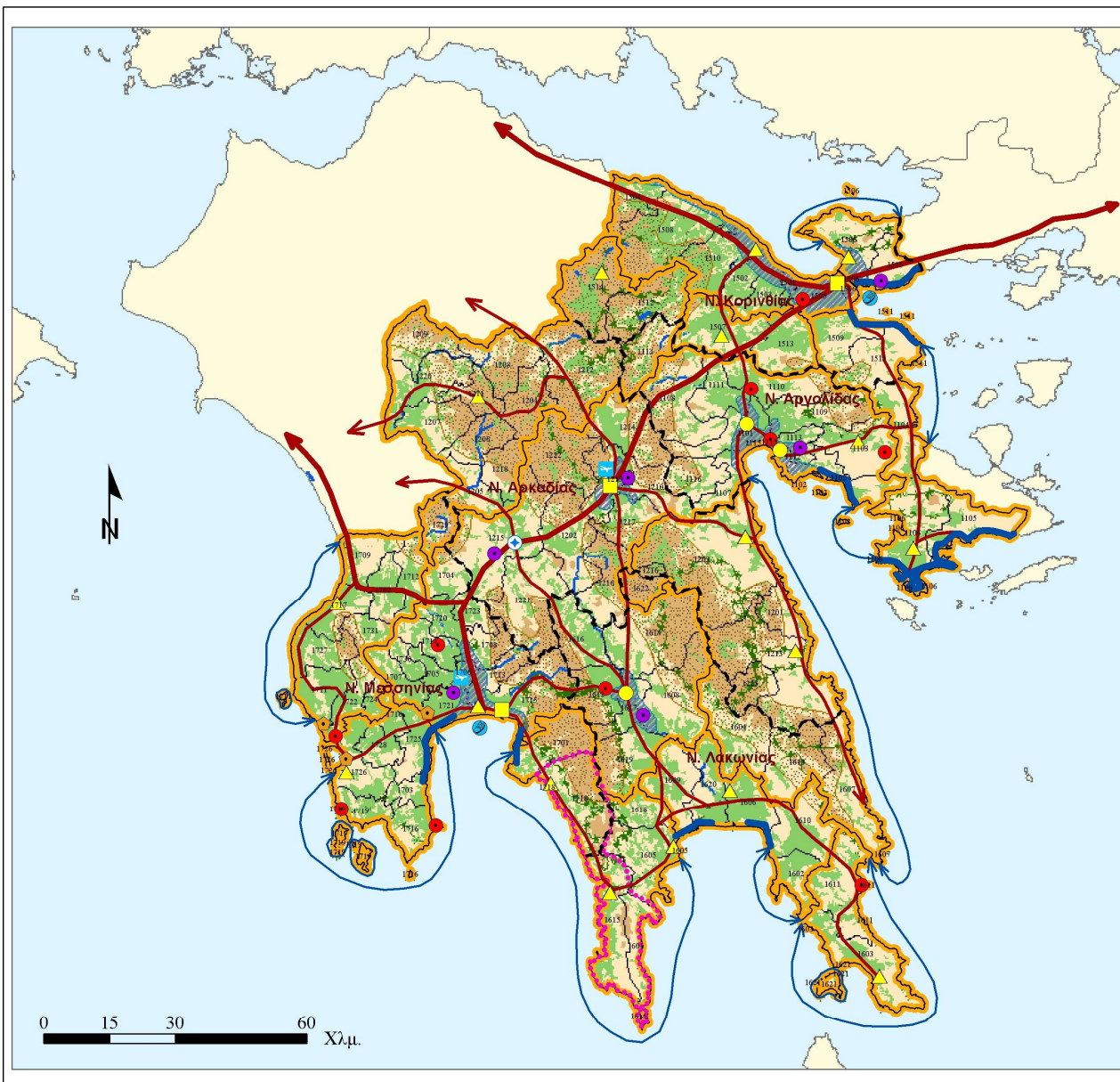

Λακωνία: 23,71% πεδινή, 43,49% ημιορεινή και 32,80% ορεινή. Όρη: Ταΰγετος και Πάρνωνας. Λακωνικός κάμπος

Μεσσηνία: 40,17% ορεινή, 25,94% ημιορεινή και 33,89% πεδινή. Όρη: Ταΰγετος και Λύκαιο. Μεσσηνιακή πεδιάδα. Πάμισος ποταμός

Χάρτης Δ.1.1
Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Διοικητικά & Γεωγραφικά Στοιχεία

- Οριο Νομού
- Οριο Δήμου
- Κύρια Ποτάμια
- Κύριες Λίμνες
- Ζώνη άνω των 800μ.

Φυσικοί & Πολιτιστικοί Πόροι

- Πολιτιστική Κληρονομιά
Διεθνούς / Εθνικής Εμβέλειας
- Πολιτιστικό Σύνολο Διεθνούς Εμβέλειας
- Ορια Περιοχών NATURA 2000

Μεταφορική Υποδομή

- Λιμάνι Εθνικής Σημασίας
- Αεροδρόμιο Εθνικής Σημασίας

Άξονες Ανάπτυξης

- Κύριος
- Δευτερεύων

Πόλοι Ανάπτυξης

- Διαπεριφερειακής Εμβέλειας
- Περιφερειακής Εμβέλειας
- ▲ Κέντρο - Πόλος Τοπικής Ανάπτυξης
- Ενεργειακό Κέντρο

Ευρείες Ζώνες με Ομοιογενή Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά

- Αναπτυξιακές Ενότητες
- Περιοχή Οργανωμένης Τουρ. Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)
- Περιοχές Ανάπτυξης Δευτερογενή Τομέα
- Παράκτες Ζώνες Τουριστικής Ανάπτυξης / (Οργάνωση - Ρύθμιση)
- Παράκτες Ζώνες Ήπιας Τουριστικής Ανάπτυξης
- Πεδινή Ζώνη Αγροτικής Ανάπτυξης
- Ορεινή Ζώνη Εναλλακτικού Τουρισμού/ Πολυδραστηριοτήτων
- Ζώνη Αστικών Δραστηριοτήτων

ΥΠΕΧΩΔΕ

Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Πελοποννήσου

Περιβάλλον της Περιφέρειας Πελοποννήσου

- Ένα από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα της Ελλάδας
- Πλούσια βιοποικιλότητα σε χλωρίδα και πανίδα
- Σημαντικό στοιχείο στην χλωρίδα της Πελοποννήσου είναι τα δάση από φυλλοβόλα δέντρα που υπάρχουν στην Αρκαδία
- Έχουν εντοπιστεί 217 διαφορετικά είδη πουλιών, εκ των οποίων τα 53 θεωρούνται απειλούμενα ή προστατευόμενα
- Ποτάμια, χείμαροι, λίμνες, φαράγγια και σπήλαια
- Οικολογικό Πάρκο του όρους Πάρνωνα – υγροτόπου Μουστού
- Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας, όπως Καταφύγια Άγριας Ζωής, Αισθητικά Δάση κ.ά.
- 26 περιοχές χαρακτηρισμένες ως περιοχές Natura 2000

ΧΛΩΡΙΔΑ

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συναντούμε δύο κυρίαρχους ορόφους βλάστησης:

▪τον μεσογειακό

▪τον ορεινό τύπο

Στον πρώτο απαντώνται σχίνοι, αριές, σκληρόφυλλα αείφυλλα πλατύφυλλα και θερμοφιλες φυλλοβολές δρύες. Στη δυτική και στη βορειανατολική Πελοπόννησο συναντάμε πευκοδάση από χαλέπιο πεύκη.

Σε **υψόμετρα μεγαλύτερα των 800 μ** συναντάμε τα ορεινά κωνοφόρα, την κεφαλληνιακή ελάτη τη μαύρη πεύκη. Επίσης, τα ψηλά βουνά της Πελοποννήσου είναι σχεδόν αποκλειστικά ασβεστολιθικά. Φιλοξενούν μια ενδιαφέρουσα αλπική, υποαλπική και ψευδαλπική ζώνη βλάστησης.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου φιλοξενεί περισσότερα από **2.700 αυτοφυή** φυτά από τα οποία το 12.3% είναι ελληνικά ενδημικά και το 4.6% Τουλάχιστον **70 ενδημικά** είδη και υποείδη φυτών υπάρχουν στην Περιφέρεια.

ΠΑΝΙΔΑ

- Η Πελοπόννησος φιλοξενεί περισσότερο από το 10% του ενδημισμού στην Ελλάδα σε ομάδες ζώων όπως τα χερσαία μαλάκια, τα λεπιδόπτερα και τα εδαφόβια κολεόπτερα.
- Διακρίνεται επίσης για τον **ενδημισμό των ερπετών** με τέσσερα ενδημικά είδη σαυρών.
- Από τα θηλαστικά ξεχωρίζουμε τη **βίδρα** και το **τσακάλι**.
- Πλούσια είναι και η **ορνιθοπανίδα** με πάνω από 320 είδη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται ορισμένα απειλούμενα, όπως ο τσίφτης, ο λιβαδόκιρκος, ο ήταυρος, ο χρυσαετός, (κινδυνεύοντας), τα τρωτά πετροπέρδικα και σπιζαετός.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Αρχαία Ελλάδα

- Η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατοικήθηκε ήδη από τη νεότερη παλαιολιθική
- Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός, ο πρώτος μεγάλος πολιτισμός της ηπειρωτικής Ελλάδας (και της Ευρώπης) κυριαρχούσε στην Πελοπόννησο την Εποχή του Χαλκού (8.000-7.500 π.Χ.).

Αρχαία Ελλάδα

- Οι απόγονοί του Πέλοπα, βασίλευσαν στις Μυκήνες και τη Σπάρτη, πόλεις που μαζί με την Τίρυνθα και την Πύλο αποτέλεσαν κέντρα του περίφημου Μυκηναϊκού πολιτισμού κατά την περίοδο μεταξύ του 1.600 π.Χ. και του 1.100 π.Χ.
- Στην Πελοπόννησο αναπτύχθηκαν σταδιακά ισχυρές πόλεις-κράτη όπως η Σπάρτη, το Άργος, η Κόρινθος και η Αρχαία Μεσσήνη
- Στους Περσικούς πολέμους (5ος αιώνας π.Χ.) οι πόλεις που βρίσκονται στη σημερινή Περιφέρεια Πελοποννήσου συμμετείχαν ενεργά στην αντιμετώπιση του εχθρού με αιχμή του δόρατος το στρατό της Σπάρτης Βασιλιά Λεωνίδα και τον τριακοσίων στρατιωτών του στις Θερμοπύλες.

Νεότερη Ελλάδα

Η Περιφέρεια είχε πρωταγωνιστική παρουσία σε όλη τη διαδρομή της ελληνικής ιστορίας τόσο στην Ελληνιστική και τη Ρωμαϊκή περίοδο, όσο και στα χρόνια του Βυζαντίου

Η περιοχή γνώρισε επιδρομές βαρβάρων από τον 3ο αι. μ.Χ., έως τα τέλη του 8ου αιώνα. Η κατάσταση άρχισε να αλλάζει από τα τέλη του 8ου αιώνα, όταν, μετά από νίκη του βυζαντινού στρατού (περίπου 1687-1715), όπου η περιοχή ξαναπέρασε στα χέρια των Τούρκων.

Στην Πελοπόννησο επικράτησε ο Χριστιανισμός, ενώ έγινε το λίκνο της Επανάστασης του 1821. Οι σημαντικότεροι αγώνες για την απελευθέρωση έγιναν εκεί και, μετά την απελευθέρωση, για πολύ καιρό το ελληνικό κράτος περιοριζόταν στην Πελοπόννησο

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι υψηλής αξίας και ποιότητας πολιτιστικοί πόροι αποτελούν ένα από τα ισχυρά σημεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Στο παρελθόν η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει **δύο πόλεις- κοιτίδες του Μυκηναϊκού πολιτισμού (Μυκήνες και Άργος),**

Ο **Μυστράς**, βόρεια της Σπάρτης, υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά και διοικητικά κέντρα του Μεσαίωνα. Παράλληλα, κατά την Μεσαιωνική Εποχή κτίστηκαν **σημαντικά κάστρα, στην Κορώνη, στην Μεθώνη, στην Πύλο κ.ά.**

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει συνολικά **37 Αρχαιολογικούς Χώρους, 24 Μουσεία** (αρχαιολογικά, βυζαντινά, λαογραφικά και θεματικά μουσεία και συλλογές) και **142 Μνημεία** (δημόσια κτίρια και οικίες επιφανών προσώπων, με μεγάλη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία), ενώ θα πρέπει να τονιστεί ότι διαθέτει 4 Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Στην Περιφέρεια, λαμβάνουν χώρα μερικές από τις πιο **αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις-φεστιβάλ της χώρας**, με διεθνή ακτινοβολία με κυριότερο αυτό της «Επιδαύρου» που διοργανώνεται **στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, το φεστιβάλ χορού στην Καλαμάτα** και άλλες δράσεις που στόχο έχουν την προώθηση κυρίως των τοπικών προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπως κρασί («**Οι Δρόμοι του Κρασιού**») και ελιά («**Οι Δρόμοι της Ελιάς**»).

Περιφερειακές Ενότητες	Αρχαιολογικοί Χώροι	Μουσεία	Μνημεία
Αργολίδας	9	6	40
Αρκαδίας	8	5	25
Κορινθίας	2	4	23
Λακωνίας	10	3	33
Μεσσηνίας	8	6	21
Σύνολο Περιφ. Πελοποννήσου	37	24	142

Κορινθία

ΜΝΗΜΕΙΑ

- Ακροκόρινθος
- Ηραίο Περαχώρας

Μεσσηνία

- Ανάκτορο του Νέστωρα
- Αρχαία Μεσσήνη

Λακωνία

- Βυζαντινή πολιτεία Μυστρά

Αρκαδία

- Αρχαίο θέατρο της Μεγαλόπολης
- Αρχαίες πόλεις της Μαντίνειας, της Τεγέας και της Γόρτυνας

Αργολίδα

- Μυκήνες
- Ηραίο
- Αρχαίο θέατρο Επιδαύρου

2. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
- ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ - ΑΠΕΙΛΕΣ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Συνορεύει με την Αθήνα
- ✓ Ύπαρξη μεγάλων οδικών αξόνων
- ✓ Διεθνής Αερολιμένας στην Καλαμάτα
  - ✓ Σημαντικά οικοσυστήματα
- ✓ Πλούσια πολιτισμική κληρονομιά διεθνούς εμβέλειας (Μυκήνες, Επίδαυρος)
- ✓ Πλούσιο φυσικό περιβάλλον και εναλλαγή του τοπίου και του ανάγλυφου
- ✓ Εύκρατο κλίμα και καλή ποιότητα των θαλασσών
- ✓ Εύφορες περιοχές και αγροτική δραστηριότητα
- ✓ Άριστη ποιότητα των τοπικών προϊόντων που παράγουν οι ίδιοι
- ✓ Μεγάλος αριθμός μικρών αγροτικών κοινοτήτων
  - ✓ Ύπαρξη προστατευόμενων περιοχών Natura
  - ✓ Ύπαρξη πολλαπλών επιλογών διαφορετικού τύπου τουριστικών προορισμών

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- ✓ Το ανάγλυφο δυσχεραίνει την ανάπτυξη σύγχρονου οδικού δικτύου
  - ✓ Έλλειψη λιμενικών υποδομών
- ✓ Χαμηλό ποσοστό μαθητών/σπουδαστών
- ✓ Μειωμένες επενδύσεις στην έρευνα-τεχνολογία
  - ✓ Γήρανση πληθυσμού
- ✓ Απουσία παρεμβάσεων και υποδομών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος
- ✓ Χαμηλή παραγωγικότητα της κτηνοτροφίας
  - ✓ Γήρανση αγροτικού πληθυσμού
  - ✓ Έλλειψη ενιαίου και ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος

SWOT ANALYSIS

ΕΥΚΑΡΙΕΣ

- ✓ Αξιοποίηση στρατιωτικού αεροδρομίου Τριπόλεως
- ✓ Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων
  - ✓ Αξιοποίηση Πανεπιστημίου
- ✓ Συγκράτηση των φοιτητών στην Περιφέρεια
  - ✓ Αξιοποίηση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
  - ✓ Αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας
- ✓ Σύνδεση δραστηριοτήτων με προστατευμένες περιοχές
  - ✓ Στροφή της τουριστικής αγοράς προς τα μοντέλα εναλλακτικού τουρισμού
- ✓ Δυνατότητα δημιουργίας νέου αναπτυξιακού προτύπου με επίκεντρο την αγροτική παραγωγή και την ανάπτυξη δορυφορικών, συμπληρωματικών δραστηριοτήτων μεταποίησης, τουρισμού και υπηρεσιών
  - ✓ Βελτίωση των υποδομών
- ✓ Δυνατότητα δημιουργίας φυσικών και πολιτιστικών διαδρομών
- ✓ Δυνατότητα αξιοποίησης και διάθεσης των υδάτινων αποθεμάτων με κατάλληλα έργα υποδομών (φράγματα, αρδευτικά έργα κ.ά.)

SWOT ANALYSIS

ΑΠΕΙΛΕΣ

- ✓ Υπέρβαση φέρουσας ικανότητας ορισμένων τουριστικών περιοχών
- ✓ Παλαιό δίκτυο ύδρευσης και άρδευσης σε αρκετά σημεία και απώλεια υδάτινων πόρων
- ✓ Προβλήματα στην κάλυψη των αναγκών πρόνοιας στις αγροτικές και ορεινές περιοχές
  - ✓ Καταστροφικές δασικές πυρκαγιές
  - ✓ Σταδιακή απαξίωση του γεωργικού επαγγέλματος

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

- **Οδικές Μεταφορές**
    - Διερωπαϊκοί Άξονες
    - Εθνικοί / Διαπεριφερειακοί Άξονες
    - Ενδοπεριφερειακοί Άξονες
  - **Σιδηροδρομικές Μεταφορές**
  - **Θαλάσσιες Μεταφορές**
    - Κύρια Λιμάνια
    - Δευτερεύοντα Λιμάνια
  - **Αεροπορικές Μεταφορές**
-

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

- Διασύνδεση της περιφέρειας με το δίκτυο φυσικού αερίου
- Ανάπτυξη ηπίων - ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με σεβασμό στην προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (υδροδυναμικής, ηλιακής, αιολικής, βιομάζα με εισαγωγή ενεργειακών καλλιεργειών σε κατάλληλες περιοχές).
- Εξοικονόμηση ενέργειας με κατάλληλα μέτρα.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΙΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Ανάπτυξη τηλεπικοινωνιακού δικτύου μεγάλης χωρητικότητας βασισμένου σε προηγμένες τεχνολογίες επικοινωνιών.

Οπτικές ίνες με ταχύτητες γραμμών :

High Speed Broadband
ADSL2+,

Superfast Broadband FTTC,

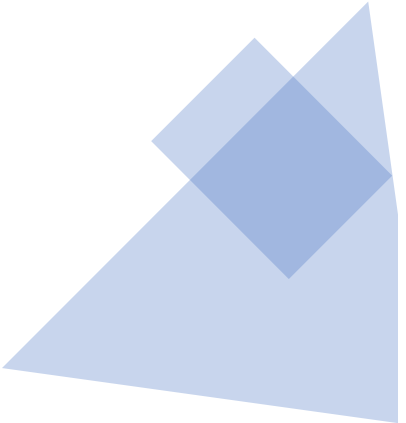
Ultrafast Broadband FTTPoD,

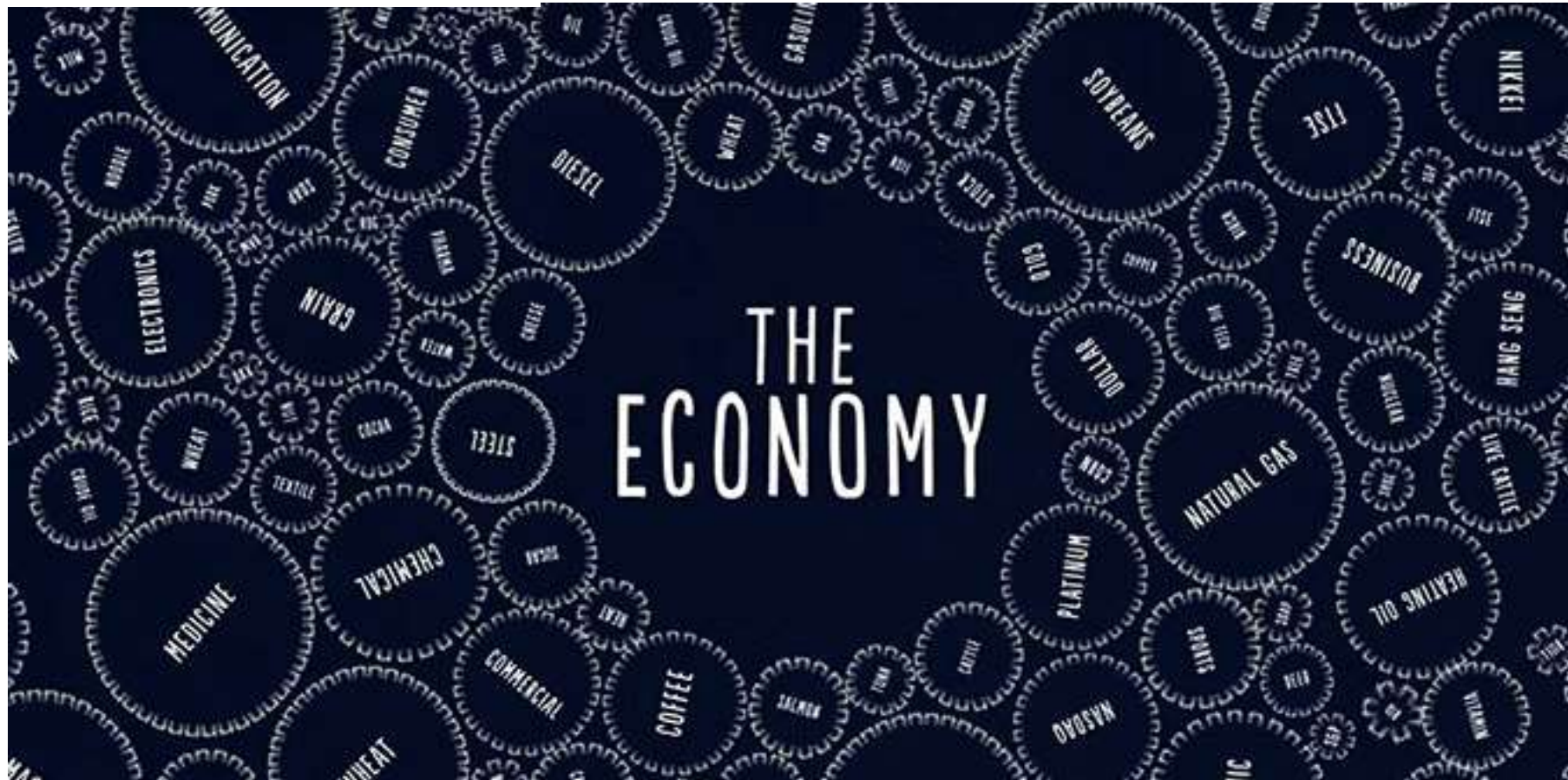
Hyperfast or Gigabit FTTP

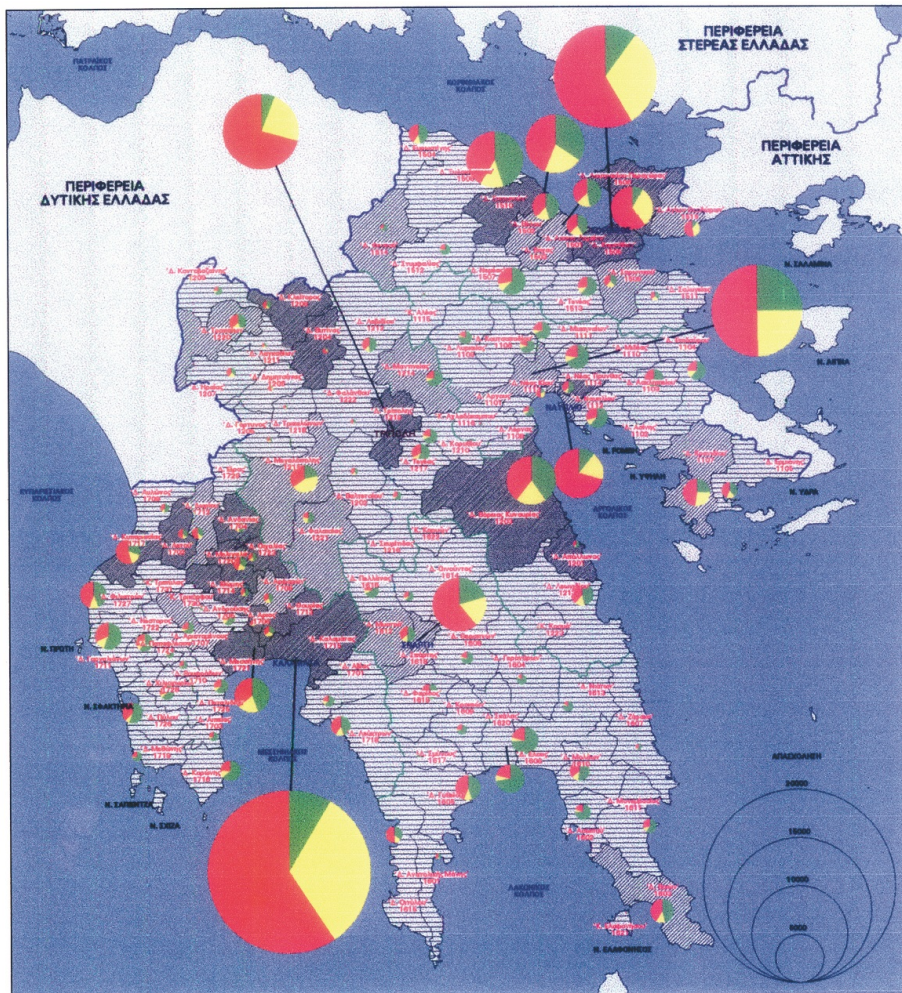

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

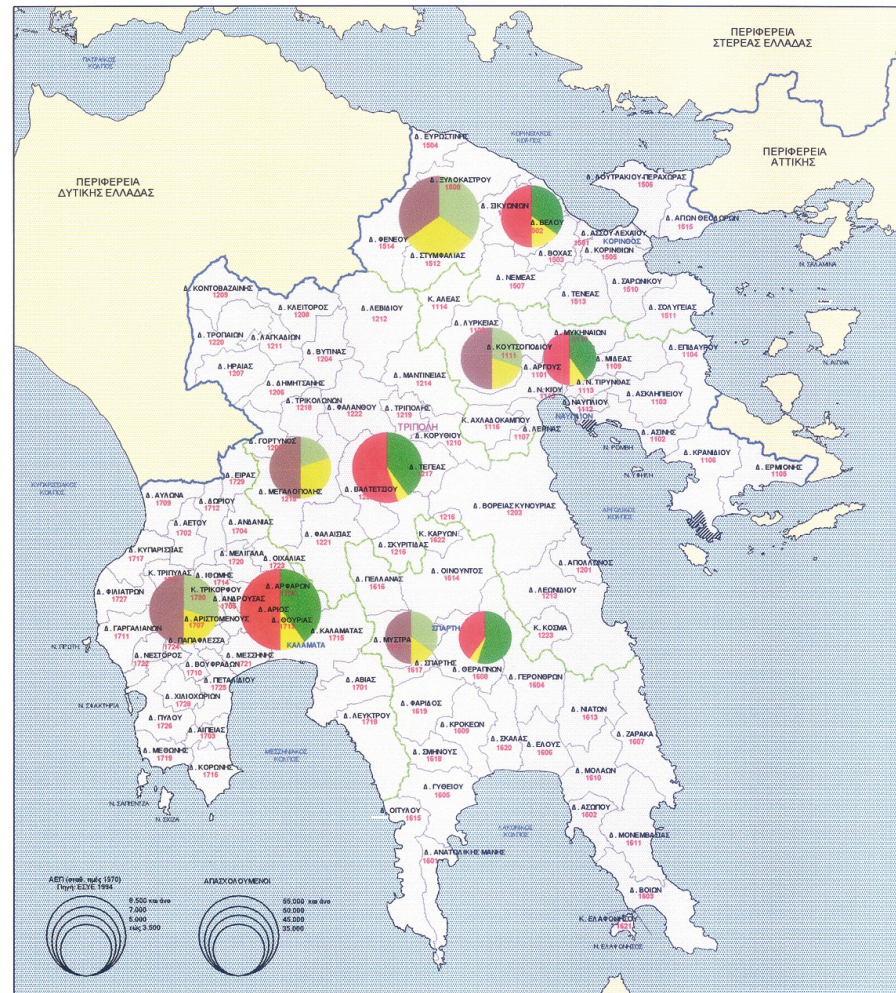
- ✓ Ορεινός Χώρος
  - ✓ Αγροτικός Χώρος
  - ✓ Παράκτιες Περιοχές
-

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Δ/ΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΧΑΡΤΗΣ Β.2. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ (ΝΕΟ) ΔΗΜΟ 1991	ΥΠΟΜΝΗΜΑ	
	— Οριο Περιφέρειας — Οριο Νομού — Οριο Νέου Δήμου Εδρα της Περιφέρειας Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης	■ Απασχόληση στον Πρωτογενή Τομέα ■ Απασχόληση στον Δευτερογενή Τομέα ■ Απασχόληση στον Τριτογενή Τομέα ■ Ανεργία μεγαλύτερη της εθνικής ■ Ανεργία μεταξύ εθνικής και περιφερειακής ■ Ανεργία μικρότερη της περιφερειακής
	Πηγή: ΕΣΥΕ 1991.	

Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Δ/ΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΧΑΡΤΗΣ Β.3. ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΥΠΟΜΝΗΜΑ	
	— Οριο Περιφέρειας — Οριο Νομού — Οριο Νέου Δήμου Εδρα της Περιφέρειας Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τουριστικά Κορεσμένες Περιοχές	■ Απασχόληση στον Πρωτογενή Τομέα / Νομό (1) ■ Απασχόληση στον Δευτερογενή Τομέα / Νομό ■ Απασχόληση στον Τριτογενή Τομέα / Νομό ■ ΑΕΠ Πρωτογενούς Τομέα / Νομό (2) ■ ΑΕΠ Δευτερογενούς Τομέα / Νομό ■ ΑΕΠ Τριτογενούς Τομέα / Νομό □ Γ Ζώνη Κινητρωών
	Πηγή: (1) ΕΣΥΕ 1991 (2) ΕΣΥΕ 1994 (σταθ. τιμές 1970).	

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

PRIMARY SECTOR

Η οικονομία της Περιφέρειας Πελοποννήσου παραδοσιακά βασιζόταν αποκλειστικά σχεδόν στη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Διαθέτει το 12,6% των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας (είναι στην 2^η θέση)

Απασχολεί το 30% των απασχολούμενων της περιφέρειας

Επικρατεί η καλλιέργεια των δημητριακών, των αμπελιών (για σταφίδες και κρασί), της συκιάς και, βέβαια, της ελιάς. Επίσης καλλιεργείται καπνός, πατάτες, μήλα, κηπευτικά κι αρκετά εσπεριδοειδή, κτηνοτροφικά φυτά.

Αρκετά αναπτυγμένη είναι η εκτροφή προβάτων, καθώς επίσης και η αγελαδοτροφία, η πτηνοτροφία και η μελισσοκομία, ιδιαίτερα στους ορεινούς όγκους του Μαινάλου και του Ταΰγétου.

Η αλιεία, στις παραλιακές περιοχές, συμβάλει επίσης στην οικονομία του τόπου.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει:

- Προϊόντα ΠΟΠ & ΠΓΕ
- Δενδρώδεις καλλιέργειες (62,6%), Λοιπές εκτάσεις (18,9%), ετήσιες καλλιέργειες (12,5%)
- 44,8% αρδευόμενες εκτάσεις, 40% αρδευθείσες εκτάσεις
- 7,3% συμμετοχή στην κτηνοτροφία στην Ελλάδα
- Σημαντική θαλάσσια αλιευτική δραστηριότητα
- Η αγροτική παραγωγή της Πελοποννήσου αποτελεί το 11% ολόκληρης της επικράτειας
- 53% της εγχώριας παραγωγής των φρούτων
- 65% του ελαιόλαδου
- 11% της πατάτας
- Σημαντική ανάπτυξη στον κλάδο της οινοποίησης, ο οποίος αντιστοιχεί στο 29.1% ολόκληρης της Ελλάδας (Νεμέας και της Μαντινέας)

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο δευτερογενής τομέας είναι ο ισχνότερος οικονομικός τομέας της Περιφέρειας

Σε μεγάλο ποσοστό αξιοποιεί τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα και χωρίζεται σε 3 κλάδους:

- Κλάδος της χειροτεχνίας
- Κλάδος της βιοτεχνίας
- Κλάδος της βιομηχανίας

Εξειδίκευση της μεταποίησης στους κλάδους της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, ξύλου και μη μεταλλικών ορυκτών

Υπάρχουν τρεις οργανωμένες
Βιομηχανικές Περιοχές:

Τρίπολη (Αρκαδία), Μελιγαλάς και
Καλαμάτα (Μεσσηνία)

Στην περιοχή της Μεγαλόπολης
υπάρχει το δεύτερο μεγαλύτερο
λιγνιτικό κέντρο της χώρας.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

- Σημαντική ιστορική, αρχαιολογική και πολιτισμική κληρονομιά
- Αξιόλογα μνημεία της φύσης
- Μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας
- Καλές κλιματολογικές συνθήκες
- Πολλαπλές επιλογές διαφορετικού τύπου τουριστικών προορισμών
- Πλούσια ιστορική και λαογραφική παράδοση
- Γειτνίαση με τη μητροπολιτική περιοχή της πρωτεύουσας
- Δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών προϊόντων
- Χαμηλοί δείκτες κορεσμού
- Ακτογραμμή πολλών χιλιομέτρων καθ'όλη την περίμετρο της Περιφέρειας

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

- Συγκριτικά χαμηλό επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών
- Ανεπάρκεια υποστηρικτικών υποδομών αναψυχής (μαρίνες, θεματικά πάρκα κ.ά.)
- Σχετικά χαμηλό επίπεδο τεχνικών υποδομών
- Ανεπαρκής συντήρηση και αξιοποίηση χώρων αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Υπερκάλυψη της φέρουσας ικανότητας ορισμένων τουριστικών περιοχών
- Συγκοινωνιακή απομόνωση των νοτίων άκρων της Περιφέρειας
- Καθυστέρηση στην εισαγωγή κι εφαρμογή νέων τεχνολογιών δικτυακής υποδομής και e-commerce από επιχειρήσεις και φορείς
- Ελλείψεις σε ειδικευμένο προσωπικό.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Οδικό δίκτυο: Κόρινθος-
Τρίπολη-Καλαμάτα

Αεροπορικές συνδέσεις:
στρατιωτικό αεροδρόμιο με
έδρα την Τρίπολη και ένα
πολιτικό με έδρα την Καλαμάτα

Ηλεκτρική ενέργεια:
θερμοηλεκτρικών και
υδροηλεκτρικών σταθμών στη
Μεγαλόπολη και τον Λάδωνα

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζονται τέσσερις κατηγορίες πόλων ανάπτυξης:

1. Κύριοι πόλοι ανάπτυξης διαπεριφερειακής εμβέλειας, που περιλαμβάνουν την Τρίπολη, την Καλαμάτα και την Κόρινθο (βιομηχανικές μονάδες).
  2. Δευτερεύοντες πόλοι ανάπτυξης περιφερειακής εμβέλειας που περιλαμβάνουν το Ναύπλιο, το Άργος και την Σπάρτη.
  3. Πόλος με ειδικό υπερτοπικό ρόλο αποδίδεται στην Μεγαλόπολη ως Ενεργειακό Κέντρο, λόγω της παρουσίας της Δ.Ε.Η.
  4. Ενδοπεριφερειακά κέντρα ανάπτυξης που περιλαμβάνουν το Λουτράκι, το Κιάτο, την Νεμέα, την Γκούρα, το Κρανίδι, το Λυγουριό, το Άστρος-Λεωνίδιο, τα Λαγκάδια, το Γύθειο, τη Νεάπολη, την Σκάλα-Βλαχιώτης, την Αρεόπολη, τη Μεσσήνη, την Πύλο, την Κυπαρισσία και την Καρδαμύλη.
- Στους αναπτυξιακούς στόχους της Περιφέρειας Πελοποννήσου εντάσσεται η αναβάθμιση των λιμανιών, με προτεραιότητα την σύνδεση του λιμανιού της Καλαμάτας με την Ευρωπαϊκή αγορά, η αναβάθμιση του αεροδρομίου της Καλαμάτας και η αξιοποίηση του στρατιωτικού αεροδρομίου Τριπόλεως για επιβατική χρήση.

Σημαντικά Έργα:

- Έργο που περιλαμβάνει την **ανακατασκευή τμήματος 10,2 χλμ του αυτοκινητόδρομου Κορίνθου – Τρίπολης – Καλαμάτας**. Ο απολογισμός είναι είναι 66 046 988 EUR, με τη συμβολή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης ανέρχεται σε 39 858 515 EUR μέσω του λειτουργικού προγράμματος **«Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»**. Το έργο ολοκληρώθηκε το 2013.
- Έργο κατασκευής αυτοκινητόδρομου, περιλαμβάνει 41 γέφυρες, 12 σήραγγες με συνολικό μήκος 16 χλμ, 14 ανισόπεδους κόμβους και διάφορες διαβάσεις. Η συνολική επένδυση για το έργο **«Ολοκλήρωση του οδικού άξονα Ελευσίνα - Κόρινθος - Πάτρα»** ανέρχεται σε 2 025 252 116 EUR. Η συμβολή του ευρωπαϊκού ταμείου περιφερειακής ανάπτυξης της ΕΕ είναι 977 155 063 EUR
- **Αγωγός φυσικού αερίου**. Σύστημα Φυσικού Αερίου που ενισχύει την επάρκεια παραγωγικής ενέργειας όλης της χώρας. Ανέρχεται σε 128 148 376 EUR, εκ των οποίων το ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης της ΕΕ συμβάλλει 29 019 750 EUR από το επιχειρησιακό πρόγραμμα **«Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»** για την προγραμματική περίοδο 2007 με 2013.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα και Προτάσεις για την **Ιστορία και τον Πολιτισμό**

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι ευρέως γνωστή για την ιστορία της και τον πολιτισμό της

Διαθέτει ιστορικά μνημεία προστατευόμενα από την Unesco όπως η Επίδαυρος, οι Μυκήνες, ο Μυστράς

Απαιτείται η αξιοποίηση του πολιτισμού ως συντελεστή προσέλκυσης και δημιουργίας τουριστικών δραστηριοτήτων και βελτίωσης του επιπέδου ποιότητας ζωής των κατοίκων της

Συμπεράσματα και Προτάσεις για το Περιβάλλον

- Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας
- Απαιτείται συντονισμός των μέτρων προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και αξιοποίηση των τοπικών παραγωγικών και φυσικών πλεονεκτημάτων του συνόλου της Περιφέρειας.
Συγκεκριμένα:
  - ✓ Δημιουργία σχεδίου αξιοποίησης και διάθεσης των υδάτινων αποθεμάτων με κατάλληλα έργα υποδομών
  - ✓ Αξιοποίηση Εναλλακτικών – Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας & εφαρμογή μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες που παρουσιάζονται από τους φυσικούς πόρους (αέρας, ήλιος, νερό)
  - ✓ Επέκταση δικτύου αγωγών φυσικού αερίου στο σύνολο της Περιφέρειας
  - ✓ Αξιοποίηση εθνικών και Ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων και άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων (JESSICA, ΣΔΙΤ κλπ.)
  - ✓ Ανάπτυξη σχεδίων πολιτικής προστασίας και αξιοποίησης των ΤΠΕ για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών
  - ✓ Οργανωμένη διαχείριση απορριμμάτων
  - ✓ Ήπια ανάπτυξη με στόχο, αφενός την ανάδειξη και το σεβασμό του φυσικού τοπίου και αφετέρου την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η γεωμορφολογία της Περιφέρειας

- ✓ Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υφίστανται και οι τρεις τομείς παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής)
- ✓ Η ενίσχυση του οικονομικού τομέα της Πελοποννήσου αναφέρεται στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού με έμφαση στην τουριστική ανάπτυξη και στη βελτίωση της παραγωγικότητας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα.
- ✓ Η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα προωθείται με σειρά μελετών αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου και των υδάτινων πόρων, με εγγειοβελτιωτικά έργα, με την μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων κ.ά.
- ✓ Σημαντική είναι η αξιοποίηση των βιολογικών καλλιεργειών, τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης, γεωγραφικής ένδειξης και ολοκληρωμένης διαχείρισης, καθώς και οι επενδύσεις στα δίκτυα διανομής, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής και στις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα.

**Συμπεράσματα και Προτάσεις για
την Οικονομία**

Συμπεράσματα και Προτάσεις για την Οικονομία

Σε σχέση με τον τομέα της μεταποίησης απαραίτητο στοιχείο αποτελεί η διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής και διοικητικής λειτουργίας και εξαγωγικής δραστηριότητας των Μ.Μ.Ε.

Παράλληλα, στόχος θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων με προγράμματα κατάρτισης για την καταπολέμηση της ανεργίας και για τον προσανατολισμό του εργατικού δυναμικού στους δυναμικούς κλάδους της οικονομίας

Τέλος, σημαντική είναι η προσέλκυση νέων επενδύσεων και ο εκσυγχρονισμός των υφισταμένων επιχειρήσεων

Συμπεράσματα και Προτάσεις για τον Τουρισμό

Ο τουρισμός συμβάλλει θετικά και με διαρκώς αυξανόμενο ρυθμό στην αύξηση του ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στον τομέα του Τουρισμού απαιτείται εκσυγχρονισμός και υψηλού επιπέδου οργάνωση και λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες μέχρι σήμερα λειτουργούν στα πλαίσια της παραδοσιακής / οικογενειακής δομής και οργάνωσης, με αποτέλεσμα τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα τους και την φθίνουσα οικονομική τους εξέλιξη.

Δημιουργία ολοκληρωμένων προτάσεων τουριστικών πακέτων, που θα αξιοποιούν και θα αναδεικνύουν το πλούσιο απόθεμα τόσο των επιμέρους χωρικών ενοτήτων (τοπία, θάλασσα, πολιτιστικό και ιστορικό απόθεμα, τοπική παραγωγή, παραδοσιακοί οικισμοί), όσο και συνολικά την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

Ρόϊδω Μητούλα

mitoula@hua.gr